

CANIBALISMUL: ASPECTE JURIDICO-PENALE ȘI CRIMINOLOGICE

Adriana EȘANU, Alexandru BOT

Catedra Drept Penal și Criminologie

Cannibalism reveals the most terrifying fear among the members of the society; its intimidating effects generate the need of research of the motivational aspect of the criminal in connection with the forms that can be embraced by this phenomenon. The purpose of this study can not be reduced only to an investigation concerning the subjective elements of the criminal mind, but it is extended to the legal qualification of the crime in the circumstance of its varied forms. In addition we have tried to answer the following question: Do cannibals suffer of mental problems that fit in the concept of irresponsibility or they are fully responsible, but having a total lack of morality? To achieve the proposed priorities in this article, there have been investigated sources regarding cannibal crime-actions and sentence solutions.

„... și iată acum creierul meu va fi tăiat bucată cu bucată și examinat, pentru ca să nu fie nimeni altul ca mine...”

A. Cikatilo

Fenomenul canibalismului este cunoscut din cele mai vechi timpuri. Bunăoară, potrivit paleoantropologiei, acest fenomen datează cu sute de mii de ani în urmă [1], fiind caracteristic unor triburi montane din sud-vestul Africii, având profunde conotații ritualice. Or, potrivit unor surse [2], consumul unor organe determinate era asimilat cu obținerea unor virtuți, spre exemplu: ficatul – recipient al bărbăției, urechile – recipient al gândirii, pielea de pe frunte – recipient al rezistenței, testiculele – recipient al forței etc.

Însă, la etapa actuală de dezvoltare a civilizației practicarea antropofagiei este inacceptabilă, aceasta reprezentând o negare a civilizației și moralei, prin neglijarea uneia dintre prohibițiile notorii – inadmisibilitatea consumării de carne de om. Efectiv, încălcarea acestei interdicții marchează un regres total până la nivelul barbarilor antichității. Constatarea acestui fapt vine să demonstreze că în profunzimea psihicului uman se regăsesc încă elemente de practică colectivă a consumului de carne umană, un mecanism arhetipic ce se transmite din generație în generație. Însă, pentru ca „sindromul regresului” să prindă contur, este necesar ca anumite circumstanțe obiective să condiționeze apariția lui, la care putem atribui, cu certitudine, și unele elemente de ordin patogen, în speță, vorbind despre dereglările psihice, a căror exprimare se poate extinde pe un areal destul de vast, începând cu renunțarea la igiena personală și terminând cu manifestarea agresiunii.

Prima problemă, care se impune cu vehemență, rămâne a fi motivația consumului de carne umană în alimentație. Ce-i determină oare pe asemenea bestii, precum canibalii, să utilizeze în alimentație carne de om? Suferă oare aceștia de o boală psihică ori sunt în deplinătatea facultăților mintale, dar lipsiți de prejudecăți?

Potrivit autorului rus Iu.M. Antonean [3], majoritatea canibalilor suferă de o deformare a coerenței procesului volitiv, precum și de imposibilitatea de a anihila impulsurile instinctive. În calitate de exemplu, autorul vizat aduce cazul lui Nikolaev, care se particularizează prin dialogarea cu corpurile neînsuflețite ale victimelor sale. Această particularitate relevă o caracteristică determinantă a canibalilor – depersonalizarea victimei. Altfel spus, un canibal vede în victima sa un defunct, ceea ce-i înlesnește substanțial fapta prejudiciabilă [4].

De remarcat că aspectele motivaționale pentru majoritatea actelor de canibalism pot întruchipa un element de coeziune între formele de realizare a acestuia, precum ar fi: **canibalismul sexual, canibalismul nutrițional, canibalismul ritualic, canibalismul-agresiune.**

Canibalismul sexual este considerat a fi o manifestare a destabilizării psihico-sexuale a persoanei, care prin consumul de carne a unui alt individ își satisface necesitățile sexuale. Desigur, acest fapt nu presupune în mod automat satisfacția sexuală a canibalului, dar poate reprezenta și degajarea urii anterior reținute sau înlăturarea frustrării sexuale. De altfel, majoritatea autorilor susțin că actele de canibalism de cele mai dese ori sunt legate de infrațiunile privind viața sexuală, adică sunt săvârșite pe temeuri sexuale și în legătură cu retrăirile pe acest fundal [5].

Canibalismul sexual este considerat a fi o formă a sadismului sexual și deseori este asociat cu actul de necrofilie [6]. În majoritatea cazurilor, acesta este raportat la persoanele pervertite, care în viața cotidiană, de

regulă, reprezintă niște ratați sexuali. La nivelul aprecierii din partea făptuitorului, acesta se consideră ca având controlul total asupra victimei, iar actul de canibalism se echivalează cu cel sexual.

Istoria cunoaște mai multe cazuri implicând canibalismul sexual, cazuri precum cele ale lui Albert Fish, Edward Gein, Jeffrey Dahmer, Andrei Cikatilo, Alexandr Spesivțev și, cel mai recent, Armin Meiwes.

În anii '20 ai sec. XX, cetățenii americani s-au confruntat cu ororile comise de Albert Fish, care a violat, omorât și consumat un număr impresionant de copii. Fish a fost un canibal sexual în adevăratul sens al cuvântului și afirma că simțea o satisfacție sexuală enormă când își imagina că mănâncă o persoană sau când își materializa intenția. Albert Fish a fost recunoscut responsabil și condamnat în 1937 la pedeapsă capitală [7].

Edward Gein, un agricultor din Plainfield (Wisconsin), este considerat că ar fi ucis cel puțin 3 persoane, inclusiv pe fratele său. În 1957 poliția a efectuat o percheziție a casei acestuia, descoperind corpul uneia din presupusele victime, precum și rămășițele a 15 femei. Majoritatea rămășițelor au fost sustrate din cimitirul din apropiere. Gein a fost suspectat că ar fi comis o serie de acte sexuale asupra corpurilor neînsuflețite. Acesta la fel a fost recunoscut ca având înclinații patologice travestite, fiind încântat de dezmembrarea corpurilor și detașarea scalpului victimei, astfel încât să aibă posibilitatea să-l îmbrace pe față în timpul cât era ocupat de treburile casei.

Andrei Cikatilo, un ucigaș în serie rus, se face responsabil de lipsirea de viață a 53 de femei și băieți [8]. Cikatilo suferea de impotență, însă simțea o satisfacție sexuală în timpul torturării și lipirii de viață a victimelor. Deseori, acesta își mutila victimele, ulterior consumând carnea lor, incluzând glandele mamare, organele genitale interne și externe, precum și alte părți ale corpului. Cikatilo afirma că este dezgustat de degradarea morală a victimelor sale, care îi serveau drept o reamintire dureroasă a lipsurilor sale sexuale. Or, ucigând persoana și mutilând-o, acesta devenea atotputernic, degrevându-se de calitatea de ratat ce era în realitate. Andrei Cikatilo a fost, de asemenea, recunoscut responsabil și condamnat în octombrie 1992 la pedeapsă capitală [9].

Intrigant este faptul că acele persoane, care au afirmat că sunt canibali, pretind că în procesul consumului de carne umană aceștia percep o intensă satisfacție sexuală, o manifestare a euforiei, unii apreciind că emoția re trăită este asimilată cu un orgasm.

Fiziologul Steven Scher împreună cu echipa sa au încercat, în 2002, în cadrul Eastern Illinois University, să realizeze un studiu vizând conexiunea dintre canibalism și raportul sexual. Cercetarea consta în observarea continuă a unui grup de oameni, care erau chestionați pe marginea ideii de canibalism și interes sexual. În rezultatul investigațiilor s-a ajuns la concluzia că persoanele cercetate erau mai tentate de a-i mânca pe acei indivizi față de care manifestau un interes sexual, fapt ce demonstrează că există conotații sexuale în practica de canibalism [10].

Spesivțev, la rândul său, a ucis peste 19 persoane [11]. După comiterea omorului, dezmembra cadavrul consumând carnea victimei, impunând, totodată, să servească din bucatele cadaverice de origine umană victimele pe care le lăsa încă în viață.

În literatura de specialitate rusă [12] se susține, pe bună dreptate, că deliberarea verbală a intenției sale înaintate victimei de a-i consuma elementele corporale în alimentație denotă un comportament plin de cruzime.

Prin *omor intenționat săvârșit cu deosebită cruzime* se subînțelege „lipsirea ilegală de viață a unei alte persoane, în procesul căreia victimei sau persoanelor apropiate ei li se cauzează suferințe deosebit de chinuitoare, ce denotă trăsăturile negative ale personalității făptuitorului, precum ar fi ferocitatea ce se individualizează prin metoda cu care se operează ...” [13]. O particularitate esențială a acestei agravante rezidă, după autorii vizați, în conștientizarea faptului că victima sau persoanele apropiate acesteia suportă suferințe deosebit de chinuitoare.

Raportând exemplul lui Spesivțev la definiția de mai sus, reiterăm că prin metoda cu care se operează, deși nu există o înștiințare explicită a victimelor în privința consumului unor părți din corpul lor, circumstanțele cauzei sunt de natură a inspira suferințe deosebit de chinuitoare; prin urmare, se deduce, implicit, că un comportament criminal identic va fi comis și în privința lor. Din aceste considerente, suntem părtașii încadrării faptei relatate în cauza Spesivțev în conformitate cu art.145 alin.(2) lit.j) și n) CP RM. De remarcat că aceasta este o soluție teoretică; or, potrivit circumstanțelor reale ale cauzei, Spesivțev a fost recunoscut iresponsabil, ceea ce presupune lipsa elementului constitutiv al componenței infracțiunii – subiectul infracțiunii.

Canibalismul nutrițional este poate unica formă „acceptabilă” a canibalismului și se manifestă atunci când indivizii întrebuițează carnea altor persoane în tendința de a rămâne în viață în situații disperate. Canibalismul motivat de tendința de a supraviețui este întâlnit rar și se prezintă a fi explicabil în cele mai dese cazuri, dar totuși acesta rămâne un act condamnat de legea penală.

În acest context, relevante sunt cazurile înregistrate în perimetrul teritoriului dintre Nistru și Prut. Surprinderea fenomenului de canibalism în Moldova coincide cu un eveniment tragic în istoricul nostru – foametea în perioada postbelică (1946-1947).

Canibalismul nu este un mit, ci o realitate crudă a trecutului istoric. Pentru a fi cât se poate de convingători, vom aduce un exemplu concret care a fost descoperit în acea perioadă. Așadar, din informația șefului secției județene Bender (Tighina), A.D. Mocialov, către secretarul Comitetului raional al Partidului Comunist C. Bâkicov, în care se relatează „situația” din satul Sălcuța, raionul Căinari, constatăm prezența acestui fenomen: „Am fost informați că locuitorii C.I., n. 1903, din țărani chiaburi, analfabetă, folosește în alimentație carne de om. Controlul faptelor a stabilit: C.L., la data de 18 martie 1947, în timpul când soțul său, C.V., se odihnea, l-a lovit cu toporul în cap, l-a decapitat, carnea a fript-o și a mâncat-o. Sub arest, la interogatoriu, C.I. a recunoscut că și-a omorât soțul cu scopul de a-l mânca” [14].

Din exemplul de mai sus se desprinde cu claritate că aspectele motivaționale ale consumului de carne umană în acea perioadă au avut ca substrat foametea – flămânzirea îndelungată (oamenii nu mâncau câte 15-20 de zile). Consecințele acesteia se exprimau în apariția distrofiei moderate (majoritatea persoanelor supuse cercetării medico-legale sufereau de distrofie de gradul I), a retardului intelectual evident, a pragmatismului psihic și a diminuării tonusului emoțional (caracteristică distrofiei) până la gradul de apatie. Explicarea comportamentului acestor persoane prin prezența unor psihoze clar conturate la momentul săvârșirii infracțiunii pare a fi imposibilă, deoarece, în baza expertizei efectuate de către medicii V.Averbuch și B.Morozov, s-a constatat că persoanele culpabile nu cădeau sub incidența art.10 al Codului penal al RSS Ucrainene în redacția din 1927, din care considerent au fost recunoscute responsabile.

Dacă am raporta exemplele de mai sus la prevederile legii penale în vigoare, ele s-ar încadra perfect în componența prevăzută la art.145 alin.(2) lit.n) CP RM – omor intenționat, cu scopul de a utiliza organele sau țesuturile victimei (este vorba despre utilizarea organelor și/sau țesuturilor umane în alimentație), iar foametea ar apărea în acest caz în calitate de mobil. Menționăm, totodată, că în calitate de circumstanță agravantă care duce la individualizarea pedepsei nu va putea fi invocată prevederea cuprinsă la alin.(1) lit.m) art.77 CP RM – săvârșirea infracțiunii profitând de calamitatea naturală – foametea, deoarece, deși fapta se săvârșește în timpul unei calamități, făptuitorul nu o folosește pentru a săvârși mai ușor infracțiunea, ci, sub impulsul diminuării tonusului emoțional cauzat de o flămânzire îndelungată, caută să-și satisfacă necesitățile nutriționale.

Totodată, motivele canibalismului nu au relevanță la încadrare, ci la individualizarea pedepsei. Astfel spus, motivația de foame va fi concepută ca o circumstanță atenuantă, încadrându-se perfect în calificativul „săvârșirea infracțiunii ca urmare a unui concurs de împrejurări grele de ordin personal” (art.76 alin.(1) lit.c) CP RM).

O altă întrebare care necesită a fi ridicată: poate fi oare invocată cauza care înlătură caracterul penal al faptei – extrema necesitate, în ipoteza în care făptuitorul recurge la consumul de organe și țesuturi ale victimei, cu scopul de a supraviețui?

Reieșind din prevederile art.38 CP RM – „Starea de extremă necesitate”, una dintre condițiile indispensabile acestei cauze care înlătură caracterul penal al faptei ar fi imposibilitatea excluderii pericolului decât prin recurgerea la acte de canibalism. Aici apare ca firească întrebarea: poate fi întrunită această cerință în condițiile în care starea sănătății unei persoane reclamă decesul inevitabil, în corelație cu posibilitatea salvării unei alte sau mai multor vieți ale indivizilor aflați în stare de extremă înfometare, astfel încât unicul mijloc de înlăturare a pericolului care amenință viețile celorlalți este lipsirea intenționată de viață a persoanei a cărei stări a sănătății incontestabil va duce la deces, cu scopul consumului organelor și țesuturilor acesteia?

Sistemul *common law* cunoaște mai multe spețe care vizează canibalismul realizat pentru supraviețuire, majoritatea fiind legate de așa-numitul Obicei al Mării (Custom of the Sea) [15]. Cel mai cunoscut și mediatizat caz în acest sens îl reprezintă speța *Regina vs Dudley and Stephens*. În esență, aceasta viza următorul episod: echipajul compus din Tom Dudley (căpitanul), Edwin Stephens, Edmund Brooks și Richard Parker (un marinier neexperimentat în vârstă de 17 ani) a fost însărcinat să transporte iahtul *Mignonette* din Southampton până în Sydney. În regiunea a 1.600 de mile nord-vest de la Capul Bunei Speranțe, la data de 5 iulie 1884, *Mignonette* a naufragiat, echipajul fiind silit să urce într-o șalupă mică, inadecvată pentru navigare în apele marine. Dat fiind faptul insuficienței de provizii și apă, la 16 iulie 1884, la propunerea lui Parker, au început discuții pe marginea aplicării Obiceiului Mării, care consta în faptul că membrii vasului naufragiat, aflați în larg în necesitate de supraviețuire, urmau să tragă la sorți cine trebuia să-și sacrifice viața pentru salvarea celorlalți. Discuțiile s-au intensificat la data de 21 iulie, iar deja la 23-24 iulie Dudley le-a propus celorlalți să fie jertfit Parker, care se

pare a căzut în comă, fiindcă a consumat în exces apă de mare. Dudley împreună cu Stephens, care îl ținea pe Parker de picioare, a introdus cuțitul în vena jugulară a lui Parker, fapt ce a condus la decesul acestuia.

Deci, Parker a fost omorât cu scopul prelevării și utilizării organelor și țesuturilor sale în alimentație, acțiunea prejudiciabilă motivându-se prin necesitatea de supraviețuire a celorlalți membri ai echipajului.

Salvați de o navă germană, Dudley și Stephens au fost deferiți justiției, care a decis ca aceștia să fie supuși pedepsei capitale, cu posibilitatea grațierii. Sentința a fost motivată prin:

Primo: Nu a existat un precedent judiciar care ar înlătura caracterul penal al faptei (deși cazuri similare au fost înregistrate, acestea nu fost recunoscute drept precedente – cauza *Saint Christopher, SUA vs Holmes, James Archer*).

Secundo: Obiceiul Mării nu are un statut juridic și, de regulă, legile nescrise ale marinarilor dictează că anume căpitanul este responsabil cu trup și morală în fața echipajului său.

Tertio: Nimeni nu are facultatea de a decide cine merită și cine nu merită să trăiască.

Exemplul din speța *Regina vs Dudley and Stephens* [16], ba chiar și exemplul foamei din Basarabia, vin să fundamenteze o practică îndelungată aplicabilă și în prezent, o practică care dictează necesitatea supunerii punibilității faptei de omor săvârșit în scopul salvării unei sau mai multor vieți omenești. Poziția în cauză se explică prin faptul că este inacceptabilă operarea cu indicele cantității atunci când pe cântar este pusă valoarea vieții omenești. Deși suntem totalmente de acord cu poziția sancționării unor asemenea acte, totuși nu putem nega faptul că ea nu ia în vizor și imuabilul instinct natural de prezervare a propriei vieți și a vieților celor apropiați, cu lux de amănunte prezentat în cazurile invocate.

Dat fiind faptul că omorul unei persoane nu este recunoscut de practica penală ca putând fi realizat în stare de extremă necesitate, apare întrebarea: care atunci ar fi scopul urmărit prin aplicarea pedepsei penale persoanei, care în mod intenționat a omorât un alt individ în tendința de a-și salva propria viață și dacă o atare pedeapsă este capabilă să-și realizeze sarcina?

Alin.(2) art.61 CP RM enumără următoarele scopuri ale pedepsei penale: restabilirea echității sociale, corectarea condamnatului, prevenirea săvârșirii de noi infracțiuni din partea condamnaților, precum și din partea altor persoane. Doctrinarul rus A.A. Mamedov [17] opinează în sensul că unicul scop posibil de identificat la aplicarea pedepsei penale în asemenea cazuri este restabilirea echității sociale, care, într-un fel, ar veni să neutralizeze urmările prejudiciabile aduse valorilor societății și care, la fel, ar înlătura dubiile în sensul securității existenței făptuitorului în cadrul acestei societăți. Reeducarea condamnatului sau asigurarea prevenției (fie speciale, fie generale) în contextul unor asemenea situații se prezintă a fi practic irealizabile.

Din perspectiva individualizării pedepsei pentru fapta realizată cu depășirea stării de extremă necesitate este plauzibilă recenta modificare a art.76 alin.(1) lit.j) CP RM [18] – „săvârșirea infracțiunii cu depășirea limitelor legale ale stării de extremă necesitate”. Astfel că însuși legiuitorul vine să reitereze ideea că, odată pus în fața dilemei de apreciere a acțiunilor unui individ, plasat într-o situație extremă ce-i amenință propria viață, în contextul necesității de a alege între salvarea propriei vieți și jertfirea vieții unui terț, este dificil de a-i cere făptuitorului să acționeze rațional și în strictă corespundere cu normele moralei [19].

Canibalismul ritualic reprezintă manifestarea modernă a canibalismului spiritual caracteristic practicilor de antropofagie din antichitate. Totuși, versiunea criminală modernă a canibalismului este mai mult asociată cu practicile grupurilor satanice, lăsând în umbră practicarea acestuia de triburile izolate.

În 1999, la Kiev, un bărbat, numit Dmitrii Diomin, a răpit, împreună cu doi complici, o fată în vârstă de 15 ani. Victima capturată a fost omorâtă, iar limba acesteia a fost extirpată și mâncată de Diomin. Acesta și cei doi complici au decapitat-o, iar capul l-au păstrat în calitate de trofeu. Poate fi oare atribuit acest exemplu la o formă distinctă a canibalismului propusă de către O.S. Kapinus [20], denumită canibalism colecționator? De vreme ce canibalismul reprezintă consumul de carne umană drept aliment, de fiecare dată rezultatul faptei prejudiciabile implică, inevitabil, dispariția în natură a părților corpului uman, rezultat opus colecționării, care se caracterizează printr-o transformare a părților corpului uman în obiecte susceptibile de apropiere individuală sau colectivă. Prin urmare, colecționarea poate evolua în calitate de scop, și nu ca formă a canibalismului, putând fi atribuită expresiei „utilizarea organelor sau țesuturilor victimei”, incidentă variantei agravate prevăzute la art.145 alin.(2) lit.n) CP RM.

Din perspectivă criminologică, canibalismul ritualic nu se limitează neapărat la grupuri. Multiple cazuri de canibalism individual incorporează aspecte ritualice. Canibalii Dahmer și Kemper afirmă că atunci când își consumau victima ei se considerau a avea o unitate spirituală cu aceasta, dobândind puterea și abilitățile victimei.

Canibalismul-agresiune este motivat de dorința de a exprima puterea și controlul asupra victimei; este expresia dominației asupra unei alte persoane. Canibalismul-agresiune presupune realizarea actelor de antropofagie ce sunt motivate de sentimentul de ostilitate și/sau frică, creând o necesitate acută în exercitarea puterii, răzbunării sau controlului asupra victimei prin omorul și, ulterior, consumarea acesteia.

În 1981, Anna Zimmerman, în vârstă de 26 de ani, mamă a doi copii, și-a ucis concubinul pe motiv de ură față de acesta și, ulterior, i-a dezmembrat corpul. Rămășițele acestuia au fost congelate, iar porțiunile din corpul defunctului au fost consumate împreună cu copiii ce nu au suspectat nimic. Cazul Zimmerman reprezintă unul din puținele exemple de canibalism realizat de către o femeie.

Edmund Kemper a fost recunoscut vinovat de omorul a șase tinere, a doi bunici ai săi, a mamei, precum și a concubinei acestuia. Seria de omoruri și acte canibalice realizate de Kemper sunt considerate a fi motivate de ura ce o manifesta pentru mamă și copilăria nefericită. După spusele lui Kemper, mama îl abuza psihic, odată chiar forțându-l să doarmă în subsolul întunecos al casei. În tendința de a se degaja de ura acumulată, acesta deseori își imagina scene de comitere a omorului.

Multe din omuciderea comise de Kemper întru chipul și o vastă componentă sexuală: acesta și-a violat o parte din victime, le-a omorât și, ulterior, a molestat sexual corpurile neînsuflețite. Totuși, se consideră că motivarea primară a acțiunilor sale se bazează pe sentimentul său de ură și răzbunare, orientat direct sau indirect față de mama sa. Chiar și Kemper afirma că relația sa nefastă cu mama l-a impulsionat să acționeze atât de violent, acte ce au inclus și practici de canibalism.

Canibalismul-agresiune reprezintă una dintre formele cele mai comune ale antropofagiei și deseori se îmbină cu alte forme ale acesteia, în special cu canibalismul ritualic și cel sexual. Astfel că acțiunile lui Edmund Kemper și ale Annei Zimmerman în esență urmează același algoritm de încadrare juridică ca și formele deja cercetate.

În contextul celor expuse, putem enumera printre mobilurile canibalismului: malnutriția infantilă, agresiunea morală, frustrarea sexuală [21], autoafirmarea, tendința de a poseda femeia, tendința de a obține „forță masculină” [22] etc., motive care explică doar în parte fenomenul cercetat.

Deși aspectele motivaționale ale canibalismului îndeplinesc simpla funcție de element de apreciere a pericolozității faptuitorului, nefiind legat de însăși incriminarea faptei, dat fiind utilizarea relevării stării reale antisociale a faptuitorului, în mod obligatoriu subiecții oficiali de aplicare în concret a legii penale îi vor determina valoarea în contextul tuturor împrejurărilor cauzei.

Neavând careva dubii în privința celor relatate mai sus, unii autori [23] propun de a insera scopul de canibalism într-o circumstanță agravantă de sine stătătoare. Această poziție, însă, nu poate fi acceptată, deoarece omorul intenționat, săvârșit cu scopul consumului de carne umană în alimentație, se absoarbe în totalitate de alin.(2) lit.n) art.145 CP RM; prin urmare, inserarea unui semn calificativ de sine stătător ar fi inutilă.

După unii autori [24], încadrarea canibalismului depinde de orientarea intenției faptuitorului. Dacă faptuitorul se află într-o situație materială deplorabilă, fapt ce îl determină să recurgă la lipsirea de viață a unei alte persoane cu scopul utilizării elementelor corpului acesteia în alimentare, economisind în acest sens prin excluderea unor cheltuieli, atunci sunt suficiente temeiuri de încadrare a faptei în conformitate cu alin.(2) lit.b) art.145 CP RM, adică omor intenționat săvârșit din interes material. Nu putem fi de acord cu această opțiune, iar ca argument invocăm următoarele: faptuitorul are la dispoziție și alte modalități de înfruntare a situației materiale precare; bunăoară, poate să recurgă la comiterea unor sustrageri, la conduite care comportă un pericol social mai mic în raport cu omorul intenționat.

O cu totul altă încadrare urmează a fi făcută, după autorul vizat, atunci când faptuitorul recurge la canibalism doar pe motiv că dă preferință în alimentare consumului de carne de origine umană. În asemenea împrejurări, fapta urmează a fi încadrată în conformitate cu alin.(2) lit.n) art.145 CP RM, adică omor intenționat cu scopul utilizării organelor și/sau țesuturilor victimei.

Totuși, din perspectiva individualizării faptei și elucidării *de facto* a circumstanțelor cauzei, este preferabilă o altă opțiune, și anume: cea întâlnită în literatura de specialitate autohtonă [25], potrivit căreia actul de canibalism se încadrează atât ca omor săvârșit din interes material (alin.(2) lit.b) art.145 CP RM), cu precizarea că faptuitorul dorește să beneficieze de calitățile de consum ale corpului victimei, cât și drept omor intenționat cu scopul utilizării organelor sau țesuturilor victimei (alin.(2) lit.n) art.145 CP RM).

Unii autori [26] propun de a încadra omorul intenționat cu scopul consumului de organe și țesuturi umane în alimentare prin concurs cu art.222 CP RM – „Profanarea mormintelor”. Oponenții acestei opinii [27] invocă

următorul argument: la comiterea infracțiunii, făptuitorul nu se orientează să aducă atingere relațiilor de conviețuire socială, care apar în calitate de obiect juridic generic al infracțiunii de profanare a mormintelor. O asemenea încadrare, după autorul rus V.A. Smirnov, ar fi posibilă pentru fapta de omor intenționat cu scopul întreținerii raportului sexual cu victima-defunct (necrofilie) – art.145 și art.222 CP RM [28].

Revenind în arealul explicațiilor criminologice ale fenomenului cercetat, trebuie să menționăm că, din perspectivă fiziologică, este incontestabilă teza criminalului înăscut „Delinquento nato”, formulată de Cesare Lombroso [29], potrivit căreia ar exista o serie de caracteristici fizice inerente infractorilor, particularități care ar putea fi imputate și canibalilor. Astfel, analiza, chiar și superficială, a exteriorului lui Spesivțev ne permite a constata următoarele: urechile detașate de craniu, asemenea unui cimpanzeu, prezența prognatismului (înaintarea accentuată a elementelor faciale ale craniului, în special a mandibulei și a maxilarelor superioare), poziția oblică a lobului (latură destul de accentuată și în cazul lui Jeffrey Dahmer), la care se adaugă și dimensiunile mici ale regiunii lombare a craniului.

Toate acestea momente, în conformitate cu teoria lui Lombroso, vin să justifice prezența atavismului la persoanele cercetate, care, în coroborare cu prezența, sub aspect psihologic, a mecanismului arhetipic ereditar de consum de carne de om, vine să cimenteze ideea existenței unor indivizi *ab initio* predispuși spre canibalism. Totuși, o constatare de acest gen ar fi prea riscantă; or, ea, deși fiind relevantă în majoritatea cazurilor, nu este aplicabilă tuturor situațiilor de antropofagie, care, de regulă, au un fundament subiectiv; în plus, ea nu vine să propună careva remedii pentru asemenea situații bizare, astfel că, din perspectivă juridico-penală, teoria nu are nici o relevanță.

Însumând cele expuse, putem conchide că, deși fenomenul canibalismului emană prin conținutul său o faptă prejudiciabilă terifiantă, acesta, atât din perspectivă criminologică, cât și juridico-penală, deține facultatea de a varia prin gradul său prejudicial coroborat cu situația concretă în care este realizat. Oscilând de la cazuri de extremă înfometare până la destabilizări individuale de ordin psihico-sexual, aceste circumstanțe sunt reținute, inclusiv de legiuitor, ca fiind determinante pentru individualizarea răspunderii și pedepsei penale în contextul sancționării obligatorii a actelor de antropofagie.

Referințe:

1. Куршев М. Современные взгляды на канибализм // Уголовное право. - 2007. - №1. - С.133.
2. Фрезер Ю.И. Золотая ветвь. - Москва: Мастерство, 1997, с.73.
3. Антонян Ю.М. Отрицание цивилизации: канибализм, инцест, детоубийство, тоталитаризм. - Москва: Логос, 2003, с.39.
4. Ibidem, p.40.
5. Антонян Ю.М. Убийство ради убийства. - Москва: Щит, 1998, с.185; Капинус О.С. Убийство. Мотивы и цели. - Москва: ИМПЭ-ПАБЛИШ, 2004, с.140; Куршев М. Op. cit., p.132.
6. Bell R. Cannibalism: The Ancient Taboo in Modern Times // http://www.trutv.com/library/crime/criminal_mind/psychology/cannibalism/5.html
7. Куршев М. Op. cit., p.134.
8. Капинус О.С. Op. cit., p.142-143.
9. Куршев М. Op. cit., p.135.
10. Bell R. Cannibalism: The Ancient Taboo in Modern Times // http://www.trutv.com/library/crime/criminal_mind/psychology/cannibalism/5.html
11. Капинус О.С. Op. cit., p.143.
12. Феоктистов М., Бочаров Е. Квалификация убийств: некоторые вопросы теории и практики // Уголовное право. - 2000. - № 2. - С.67.
13. Андреева Л.А., Константинов П.Ю. Влияние жестокости преступного поведения на уголовную ответственность. - Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2002, с.197.
14. Goma P. Scrisuri II – 1998-2004: interviuri, dialoguri, articole. - București: Editura Autorului, 2006, p.135.
15. http://en.wikipedia.org/wiki/The_Custom_of_the_Sea
16. Уголовное право: Курс лекций. Общая часть / Под ред. В.И. Ожегова, С.А. Исимова. - Пермь, 2001, с.276.
17. Мамедов А.А. Справедливость назначения наказания. - Санкт-Петербург, 2003, с.24.
18. Legea pentru modificarea și completarea Codului penal al Republicii Moldova, nr.277-XVI din 18.12.2008 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova. - 2009. - Nr. 41-44/120. - (24 februarie), în vigoare din 24.05.2009.
19. Таганцев И.С. Русское уголовное право. Том 1. - Тула, 2002, с.446.
20. Капинус О.С. Op. cit., p.144.

21. Bell R. Cannibalism: The Ancient Taboo in Modern Times // http://www.trutv.com/library/crime/criminal_mind/psychology/cannibalism/8.html
22. Капинус О.С. *Op. cit.*, p.143.
23. Бородин С.В. Преступления против жизни: Практическое пособие. - Москва: ИНФРА-М, 2000, с.96.
24. Белокуров О.В. Уголовное право: Квалификация убийства. - Москва, 2004, с.49.
25. Brânză S., Ulianoschi X., Stati V. ș.a. *Drept Penal. Vol.II.* - Chișinău: Cartier, 2005, p.57, 71.
26. Козаченко И.Я., Незнамова З.А., Новоселов Г.П. Уголовное право: Особенная часть. - Москва, 2001, с.482.
27. Смирнов В.А. Убийства в целях использования органов и тканей потерпевшего: п.м) ч.(2) ст.105 УК РФ // *Сибирский Юридический Вестник.* - 2003. - № 3. - С.36.
28. După M.Feoktistov și E.Bocearov, omorul intenționat cu scopul întreținerii raportului sexual cu cadavrul trebuie încadrat ca omor intenționat simplu. *A se vedea:* Феоктистов М., Бочаров Е. Квалификация убийств: некоторые вопросы теории и практики // *Уголовное право.* - 2000. - №2. - С.67; După O.V. Belokurov, fapta analizată va fi susceptibilă de încadrare în conformitate cu alin.(2) lit.n) art.145 CP RM.
29. Ашаффенбургъ Г. Преступление и борьба съ нимъ. - Одесса: изд. Вл. Распопова, 1906, с.134.

Prezentat la 21.10.2009